

Valoració dels centres d'interès i eixos d'animació

UT 1 · Tècniques i recursos d'animació sociocultural

Una aproximació pedagògica a la planificació d'activitats d'animació sociocultural des dels interessos i les necessitats dels infants i joves.

Introducció: planificar des d'una mirada educativa

La planificació de les activitats d'animació sociocultural ha de partir dels interessos dels infants i joves, i fonamentar-se en els principis de la pedagogia de l'expressió. L'objectiu és establir activitats globalitzades que permetin la formació dels participants sense impediments ni limitacions que interrompin el seu desenvolupament.

No existeixen mètodes rígids d'aplicació per organitzar-se. Els camps de l'animació són tan extensos que obliguen la persona animadora a analitzar, desenvolupar i avaluar constantment allò que s'està duent a terme, tenint en compte els diferents factors que influeixen en les activitats. Són les tècniques i els recursos d'animació escollits els que han de definir el mètode que proposi el o la professional.

Anàlisi

Comprendre el context, el grup i les necessitats abans d'actuar.

Desenvolupament

Aplicar les tècniques adequades de manera flexible i creativa.

Avaluació

Revisar constantment els resultats i ajustar la intervenció.

L'animació sociocultural: origen i definicions clau

UNESCO, Roma 1950

El terme **animació sociocultural** s'empra per primera vegada a la Conferència de la UNESCO de Roma, el juny de 1950, dedicada a l'activitat de l'Organització Internacional de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura.

La UNESCO utilitza l'educació, la ciència, la cultura, la comunicació i la informació per fomentar l'enteniment mutu, el respecte i la pau a tot el món.

Dues definicions fonamentals

"El conjunt de pràctiques socials que tenen com a finalitat estimular la iniciativa i la participació de les comunitats en el procés del seu propi desenvolupament i en la dinàmica global de la vida sociopolítica en què està integrada."

— UNESCO, 1950

"Hi ha animació sociocultural quan es promouen i es mobilitzen recursos humans, mitjançant un procés participatiu que desenvolupa potencialitats latents en els individus, grups i comunitats."

— Ander-Egg (2000)

D'ambdues definicions es desprèn que l'objectiu de l'animació sociocultural és fer de les comunitats les protagonistes del seu propi desenvolupament, mitjançant processos participatius que estimulin les potencialitats individuals i col·lectives.

Centres d'interès i eixos d'animació

Per a l'animació cultural adreçada a la infància i l'adolescència és fonamental el concepte de **centres d'interès**. Des del punt de vista pedagògic, els centres d'interès són aquelles qüestions que desperten l'interès i resulten atractives per als participants, ja que parteixen de la seva iniciativa, necessitat o inquietud.

Ovide Decroly i els centres d'interès

Aquest concepte va ser desenvolupat per **Ovide Decroly**, que sostenia que els infants aprenen dels seus interessos, i que aquests estan determinats per les seves necessitats bàsiques:

- Alimentar-se
- Protegir-se de la intempèrie
- Defensar-se dels perills
- Necessitat d'acció, alegria i vida en societat

Els centres d'interès també s'anomenen **eixos d'animació**, ja que constitueixen la base o l'eix central sobre el qual es planifica l'animació sociocultural.

Característiques de l'animació sociocultural

Inculca valors culturals, des de locals a universals.

Adapta les persones a noves situacions i transforma la societat.

Promou la cultura com a participació, no com a consum.

Desenvolupa les iniciatives de les mateixes persones.

Fomenta la vida associativa i destrueix barreres d'exclusió.

Promou competències com l'anàlisi, l'organització i l'acció.

Les tècniques d'animació: elements i factors clau

Les tècniques d'animació estan compostes per diversos elements relacionats entre si: el grup, l'edat, el context on es realitzen les activitats i els objectius. Aquests elements defineixen les tècniques resultants i han de ser considerats com a eines que faciliten a les persones animadores la gestió de les activitats.

Objectius

La finalitat que es pretén assolir és determinant. Hi ha tècniques de presentació, de coneixement profund, de dinamització, etc. Cada tipologia respon a una necessitat concreta del grup.

Maduresa i experiència

Cal tenir en compte les edats i el nivell de desenvolupament físic i psicològic dels participants. Amb infants sense experiència prèvia, cal seleccionar tècniques simples.

Grandària del grup

Els grups petits generen més relacions de confiança. En grups grans tendeixen a aparèixer subdivisions. És més fàcil exportar una tècnica d'un grup petit a un de gran que al revés.

Espai, temps i recursos

L'espai disponible, el temps, els materials i els recursos humans determinaran quines tècniques es poden aplicar. Cal tenir en compte les possibilitats reals de l'entorn.

- ❏ **Regla bàsica:** No s'han d'experimentar tècniques directament amb un grup. Cal assajar-les prèviament. L'èxit o el fracàs de les tècniques d'animació depèn en gran mesura de la capacitat d'adequar-les al moment i al context concrets.

Selecció de tècniques a través dels centres d'interès

Per a què serveix seleccionar per centres d'interès?

Seleccionar les tècniques d'animació a través de centres d'interès permet centrar el conjunt de les activitats cap a temes que aconseguixin un ambient amè i interessant, una direcció clara en la selecció de tècniques i el compliment dels objectius proposats per la persona animadora.

La proposta de tècniques ha d'anar d'acord amb els objectius i les tasques que travessa el grup en cada moment, tant a nivell general com concret. El resultat de l'aplicació serà obra dels participants, aconseguint una estructuració adequada.

- ❏ L'èxit o el fracàs d'un projecte és en gran mesura determinat per l'encert de la persona animadora a l'hora d'escollir els temes de l'animació.

Exemple pràctic

Una persona animadora sociocultural rep **30 infants d'entre 7 i 10 anys** amb l'objectiu de desenvolupar valors relacionats amb el medi ambient.

El simple fet de dir-los que formaran part d'un bosc i que cadascú escollirà el nom d'una planta amb què identificar-se desperta l'interès i els motiva a participar-hi.

El **centre d'interès** a treballar en aquest cas seria el medi ambient. Els temes escollits decoraran tota la planificació i les activitats que es duran a terme.

De la mateixa manera, les tècniques no seran iguals per a un grup d'infants de 3-4 anys que per a un grup d'adolescents, ni per a un grup de vacances en un complex turístic que per a un col·lectiu en risc d'exclusió social en una zona de transformació social.

Psicopedagogia de l'expressió: teoria i característiques

L'estudi de la pedagogia de l'expressió suggereix que la **ludocreativitat** sigui l'eix de l'aprenentatge dels infants, considerant l'àmbit cultural i les formes de participació diverses, fomentant l'afirmació d'identitats i el desenvolupament de les capacitats.

"La Pedagogia de l'Expressió ofereix la possibilitat de descobrir, experimentar, donar forma a les vostres expectatives per la seva pròpia iniciativa."

— R. Dinello (1992)

El propòsit d'aquesta branca de la pedagogia és formar el destinatari o la destinatària mitjançant el joc i la creativitat sense deixar de banda el mètode pedagògic. Es treballa en un ambient espontani i divertit on la persona és protagonista. L'ensenyament es basa en la motivació per descobrir, viure experiències i arribar a conclusions.

Pedagogia contextual

Parteix de l'entorn cultural de l'alumnat per crear situacions que afirmin identitats i desenvolupin potencialitats.

Sembra de capacitats

L'estudi de l'expressió es centra en les capacitats de l'alumnat i atén les necessitats bàsiques de la persona.

Originalitat i comprensió

L'expressió reflecteix l'originalitat del pensament i recrea la comprensió de manera única per a cada persona.

Grups heterogenis

Respon a la necessitat d'evolucionar en l'aprenentatge de grups heterogenis mitjançant la retroalimentació mútua.

Els tres pilars de la pedagogia de l'expressió

Segons R. Dinello (1992), la pedagogia de l'expressió *"se sustenta en tres pilars: l'impuls lúdic, l'expressió creativa i les identitats socioculturals"*.

L'impuls lúdic

És una característica de la naturalesa humana. El joc és l'acte social d'aquest impuls: una activitat d'enginy i plaer que representa una dinàmica inicial de processos psicofísics per integrar-se socialment. Genera en els participants **interès pel desconegut, ganes d'aprendre, motivació per interpretar i comprendre, vitalitat i enginy.**

L'expressió creativa

S'entén com la forma particular d'una persona per crear idees o produir noves realitats. L'ús de la creativitat en l'educació possibilita una integració més gran de la capacitat d'expressió, creant noves perspectives. L'animació sociocultural ha de recórrer sovint a aquesta pràctica: dibuixos, textos, danses, esports i moltes altres activitats artístiques.

Les identitats socioculturals

Molts factors actuen sobre aquest concepte i alguns són intangibles: pensaments, normes, valors, gestos. La identitat sociocultural té un gran impacte emocional sobre la persona i fa que se senti part d'un col·lectiu. No tenir-ho en compte pot provocar situacions involuntàries d'ofensa, disgust o exclusió d'algun infant.

Metodologies d'aplicació de les tècniques expressives

Un cop valorat allò que comprèn la pedagogia de l'expressió, cal escollir la sèrie de processos que faran vàlides les activitats dins del marc psicopedagògic. La sistèmica a seguir a l'hora de planificar sempre serà definida per la persona animadora, i no és possible establir una metodologia concreta sense entendre abans la situació i l'entorn.

El fet que no hi hagi metodologies concretes a seguir no vol dir que no hi hagi accions que ajudin en l'aplicació de tècniques i recursos expressius. Abans d'aplicar-les, cal tenir en compte les accions següents:

01

Organitzar des de la heterogeneïtat

Organitzar les activitats a partir de la heterogeneïtat dels grups, entenent-la com a afavoridora de la dinàmica interactiva i complementarietat enriqueix la construcció de nous conceptes.

02

Crear situacions pedagògiques lúdiques

Crear situacions pedagògiques a partir de l'animació, específicament en àrees d'expressió lúdic-creatives que permetin als participants ser protagonistes del seu aprenentatge.

03

Educar des de l'univers cultural

Educar a partir de l'univers cultural dels educands i educandes, buscant situacions d'aprenentatge significatiu que connectin amb la seva realitat i identitat.

Síntesi i idees clau de la unitat

Aquesta unitat ha abordat els fonaments pedagògics i metodològics de l'animació sociocultural, des de la selecció de tècniques fins a la psicopedagogia de l'expressió. A continuació es recullen les idees essencials:

Centres d'interès com a eix vertebrador

Els centres d'interès (Decroly) i els eixos d'animació són la base sobre la qual es planifica tota l'animació sociocultural. Partir dels interessos i necessitats dels infants garanteix la motivació i la participació.

Factors per triar les tècniques

Els objectius, la maduresa i experiència del grup, la grandària del grup i les condicions d'espai, temps i recursos determinen quines tècniques d'animació s'han d'aplicar en cada context. No hi ha tècniques universals.

Ludocreativitat com a motor d'aprenentatge

La pedagogia de l'expressió proposa la ludocreativitat com a eix de l'aprenentatge, combinant l'impuls lúdic, l'expressió creativa i el respecte per les identitats socioculturals dels participants.

Metodologia flexible i contextual

No existeix una metodologia única. La persona animadora ha d'organitzar des de la heterogeneïtat, crear situacions lúdico-creatives i educar des de l'univers cultural dels participants, sempre assajant les tècniques prèviament.

Centres d'interès

Eix de planificació i temes rellevants

Pedagogia de l'expressió

Ludocreativitat i identitats socioculturals

Tècniques d'animació

Adaptades al context i al grup